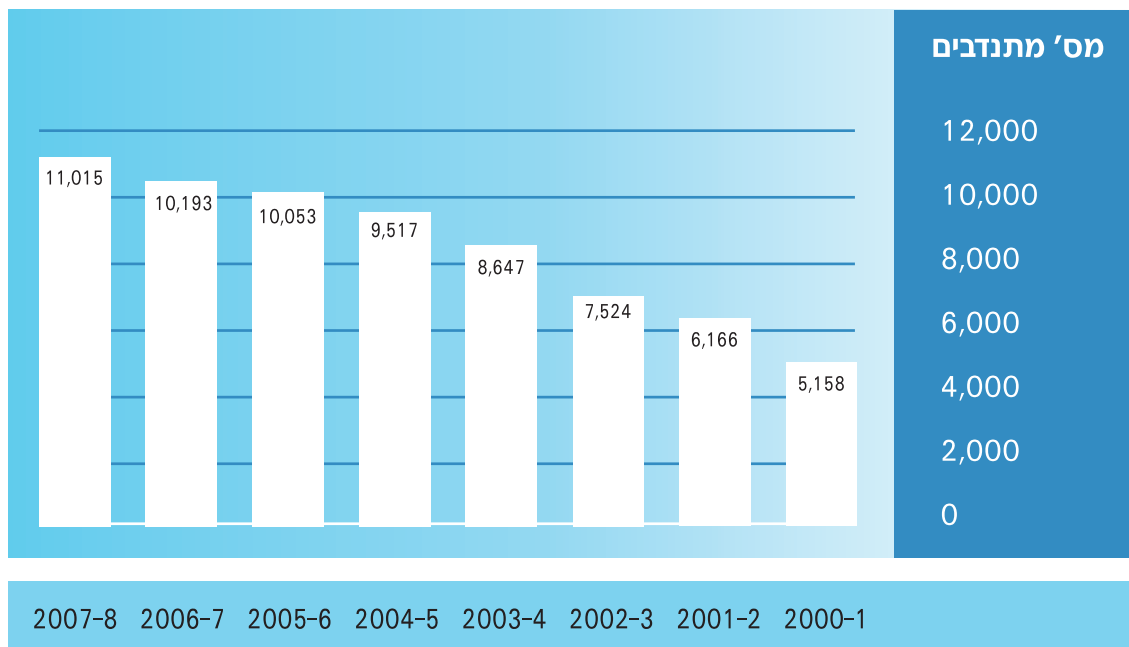

פרק 4

השירות הלאומי הקיים (טרם הקמת המנהלת)

כפי שהוזכר ברקע ההיסטורי לשירות הלאומי בישראל, כבר במהלך שנות ה-60 החלה להתגבש בישראל מסורת שירות לאומי של נשים דתיות. בשנת 1971 הממשלה קיבלה החלטה שעניינה מתן אפשרות של שירות לאומי בהתנדבות לנשים הפטורות משירות ביטחון מטעמי דת ומצפון. במרוצת שנות השבעים והשמונים של המאה ה-20, רעיון השירות הלאומי לבנות דתיות צבר תאוצה ומספר המשתתפות בו גדל. בשנים האחרונות עולה בהדרגה מספר המשרתים הכללי בשירות הלאומי.

מספר המתנדבים בשירות הלאומי החל בשנים 2000-2008:

בחודש אפריל 2003 פורסם מחקר שנערך ע"י "מכון כרמל למחקרים חברתיים", ובהן את מוטיבציות השירות, העמדות החברתיות ושביעות הרצון של המתנדבים מהשירות¹. במסגרת המחקר, נערך מעקב

ראובן גל, קארין עמית, ניקול פליישר וננסי שטרייכמן, מתנדבי השירות הלאומי: מחקר אורך לבחינת מוטיבציות לשירות, עמדות חברתיות ושביעות רצון של המתנדבים מהשירות, מכון כרמל למחקרים חברתיים, זכרון יעקב, אפריל 2003.

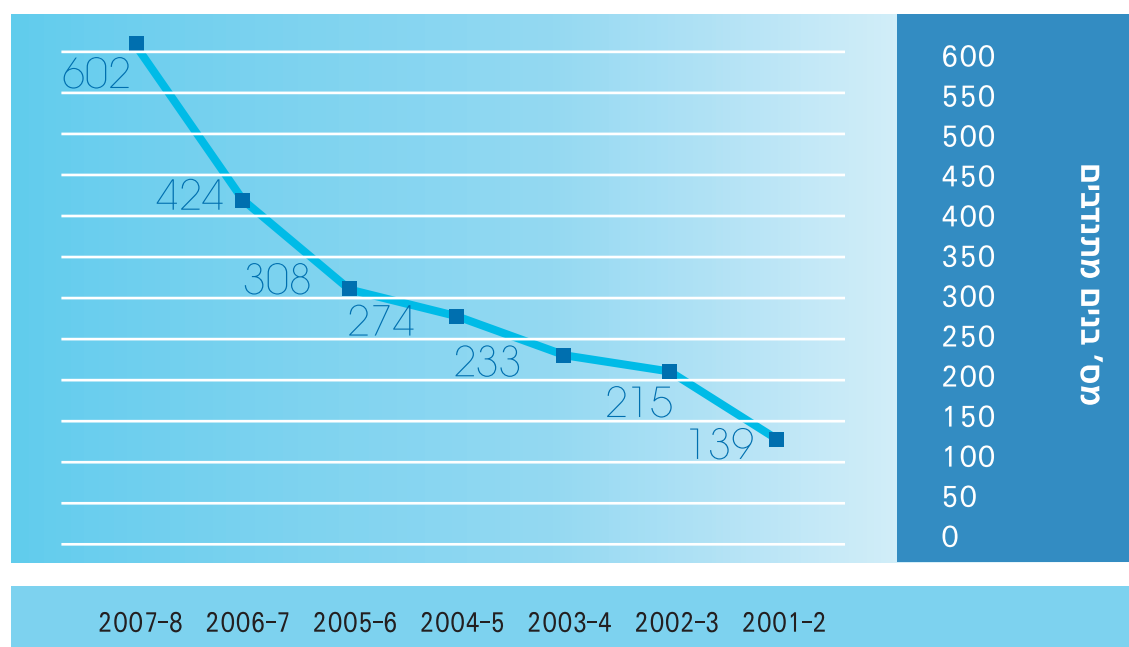
אחר כ- 450 ממתנדי השירות הלאומי, רובם במסגרת עמותת "שלומית". למתנדבים הועבר שאלון אנונימי, בתחילת תקופת שירותם (2000) ובסופה (2001).

ניתוח הנתונים מעלה מספר ממצאים: ראשית, נמצא כי המוטיבציה העיקרית לשירות קשורה לרצונם של המתנדבים לתרום ולעזור לאנשים. שנית, נמצא כי לאחר שנה של שירות לאומי, עמדות המתנדבים בנוגע לסובלנות, התנדבות וקשר עם הקהילה התחדדו, בעוד לא חל כל שינוי בעמדותיהם כלפי ממשל ודמוקרטיה. בנוסף, נמצא כי רמת שביעות הרצון של המתנדבים בתום שנת השירות גבוהה למדי. מרבית המתנדבים סברו כי השירות תרם לניסיונם האישי והמקצועי, כמו גם למוסדות בהם שירתו. כמו כן נמצא במחקר כי למרבית המתנדבים היו ציפיות ריאליות מהשירות, ולטענתם הצליחו למצות את יכולותיהם במסגרת השירות.

מתנדי השירות הלאומי מבצעים את ההתנדבות במגוון גדול של תחומים ומקומות שירות: בתחום החינוך (כ-37 אחוזים מהמשרתיים), בתחום הבריאות (כ-21 אחוזים מהמשרתיים), בתחום הרווחה (כ-7 אחוזים מהמשרתיים), בתחום הביטחון, שלא בצה"ל (כ-3 אחוזים מהמשרתיים), בתחום ביטחון הפנים (כ-3 אחוזים מהמשרתיים), ובתחום המשפטים (כ-2 אחוזים). במגוון עמותות וארגונים אחרים מתנדבים שאר 26 האחוזים.

בעקבות עתירה לבג"צ בנוגע להתנדבות בנים בשירות הלאומי, החלה בשנת 2001 תוכנית ניסיונית, במסגרתה שולבו מדי שנה 250 בנים בשירות הלאומי. מספר הבנים המתנדבים עולה בהתמדה מאז, כפי שניתן לראות בגרף הבא:

מספר הבנים המתנדבים בשירות הלאומי בשנים 2001-2008:

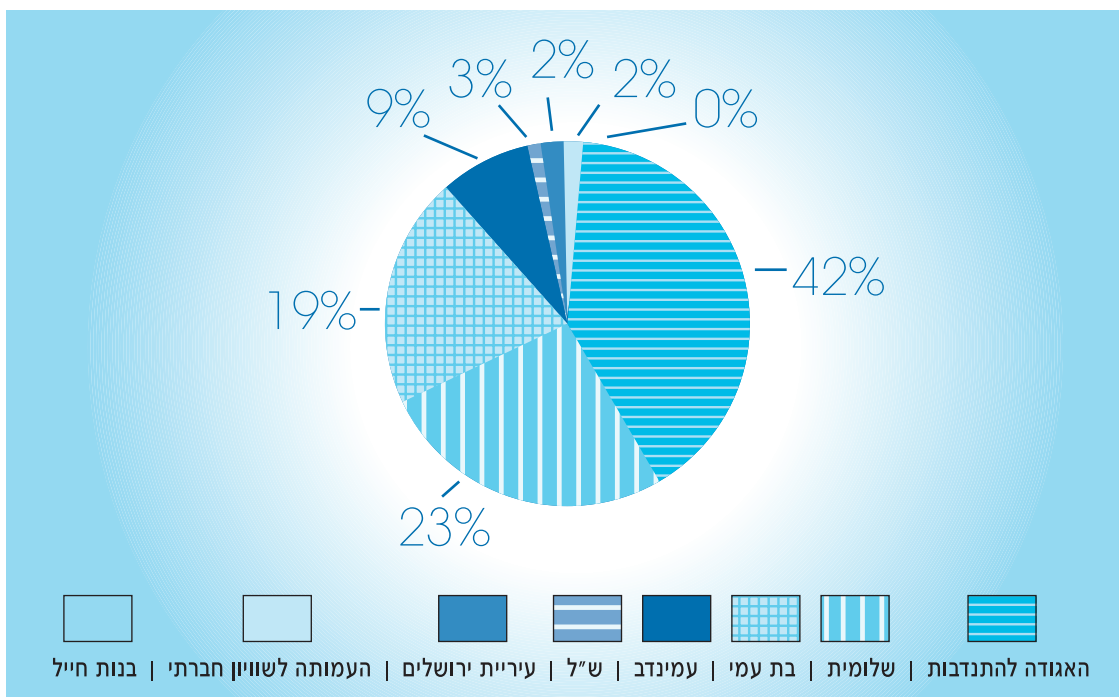
בשנים 2003-2004 נערך ע"י "מכון כרמל למחקרים חברתיים" מחקר הנוגע לבנים המשרתים בשירות הלאומי². במסגרת המחקר נבחנו תשובותיהם של 73 בנים שהשתתפו בניסוי השירות הלאומי. הבנים שהשתתפו בניסוי הם ברובם יהודים, חילונים, ילידי ישראל מצפון או מרכז הארץ, בעלי תעודת בגרות מלאה או חלקית, וממשפחות במצב כללי ממוצע או מעל הממוצע. הסיבה הרשמית לאי גיוסם לצבא היא בריאותית, אך בדיקה לעומק של הסיבות מעלה ש-30 אחוזים מהם בחרו שלא להתגייס. נמצא שהמניעים העיקריים להתנדבות לשירות הלאומי קשורים לרצונם לתרום למולדת ולעזור לאנשים (ולאו דווקא לרכישת ידע מקצועי, צבירת הטבות כלכליות או ממניע דתי). כמו כן, נמצא שרוב המתנדבים מרוצים מהשירות: לדעת רוב הנחקרים, השירות תרם לניסיונם האישי והמקצועי, עורר בהם רצון להמשיך וללמוד, ולדעתם גם ישפר את נתוני הפתיחה שלהם, בבואם לשוק העבודה. כמו כן, חלק ניכר מהמשתתפים חש שיש תועלת משמעותית לחברה מעצם התנדבותם ומתן השירותים אותם הם נותנים.

השירות הלאומי בשנים האחרונות מבוצע באמצעות 6 עמותות ("גופים מוכרים"). גופים אלה מהווים למעשה את הגוף המקשר בין המתנדב למקום התנדבותו בפועל, ותפקידיהם לאתר ולמיין את המועמדים השונים, לשבצם במקומות ההתנדבות, לדאוג לכך שיקבלו את ההכשרה המתאימה למילוי תפקידם והכשרות מעשירות נוספות, לדאוג שהשירות מתבצע כהלכה וכן שבמהלך ובתום השירות המתנדבים והמתנדבות יקבלו את ההטבות המגיעות להם. העמותות הפעילות הן "האגודה להתנדבות", "בת עמי", "שלומית", "עמינדב", "היחידה לשירות הלאומי בעירית ירושלים", ועמותת "שירות לאומי". בחודש מאי 2007, לאחר זמן רב של נסיונות ובעידוד ראש צוות ההקמה של השירות האזרחי-לאומי, התקבל האישור משר הרווחה על הכרה בעמותה נוספת, שעיקר פעילותה במגזר הערבי, ושמה "העמותה לשוויון חברתי ושירות לאומי במגזר הערבי". בסוף שנת 2007 אושר גוף מוכר חדש - "בנות חיל".

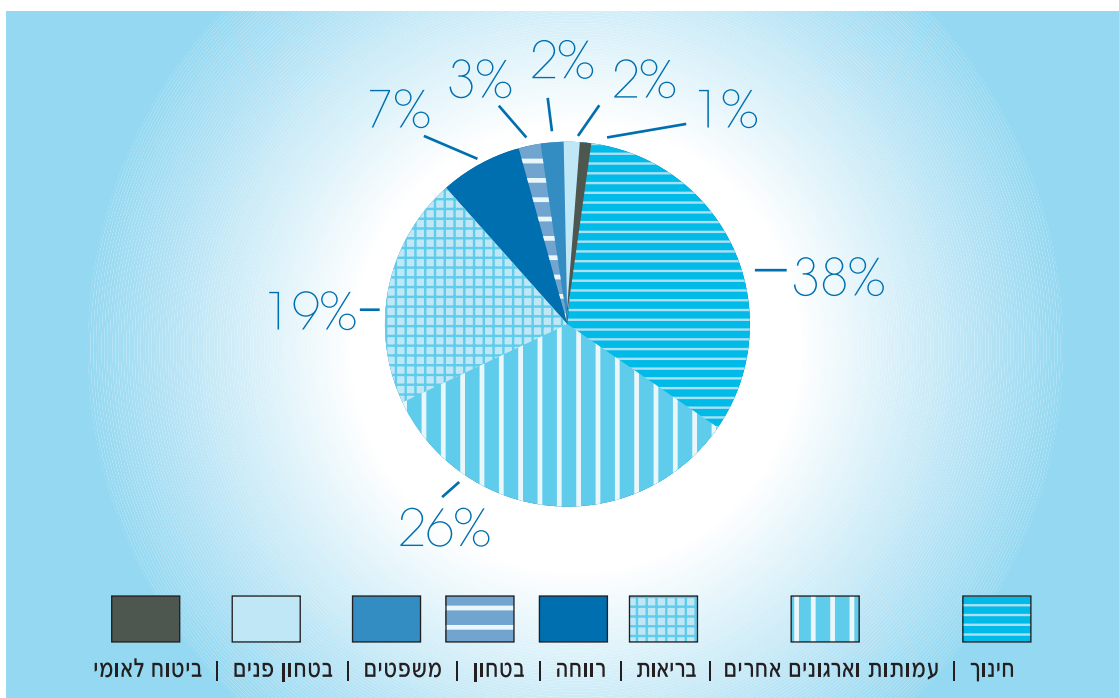
2. קארין עמית וניקול פליישר, בנים מתנדבים בשירות הלאומי במסגרת התוכנית הניסיונית לבנים (2002-2003), מכון כרמל למחקרים חברתיים, זכרון יעקב, ינואר 2004.

בגרף הבא ניתן לראות את התפלגות המתנדבים בשירות הלאומי בשנת 2006 לפי חלוקה לעמותות השונות:

התפלגות המתנדבים בשירות הלאומי לפי הגופים המוכרים, בשנת 2007-8:

התפלגות כלל המתנדבים לפי תחומי התנדבות, נכון לינואר 2008

דמי הכלכלה וההטבות הכספיות למתנדבים בשירות הלאומי

המתנדבים בשירות הלאומי כיום נהנים מדמי כלכלה, בסכומים הבאים: מתנדבת הגרה בביתה מקבלת בין- 582 ל- 689 שקלים, (תלוי באפשרות לקבל ארוחות במקום ההתנדבות), ומתנדבת הגרה מחוץ לביתה מקבלת בין 475 ל- 766 שקלים (בהתאם לאותו עיקרון). כמו כן, נהנים המתנדבים מנסיעות חינם בתחבורה הציבורית, ממקום ההתנדבות לביתם וחזרה. מתנדבת המשרתת מחוץ למקום מגוריה זכאית לדיור הולם, בדירה בקהילה או דיור ברשות המפעיל, בתנאי פנימייה.

המתנדבים בשירות הלאומי נהנים מההטבות הבאות, (המקבילות להטבות של חיילים משוחררים), לאחר סיום שירותם המלא, ובהתאם ל"חוק קליטת חיילים משוחררים התשנ"ד - 1994):

- ◀ **כספי פיקדון אישי (כ - 466 ש"ח לכל חודש שירות)** - הניתנים למימוש לצרכי פתיחת עסק, לימודים, חתונה, רכישת דירה או הכשרה מקצועית;
- ◀ **כספי מענק שחרור (כ - 155 ש"ח לכל חודש שירות);**
- ◀ **הקרן לסיוע נוסף** - מימון לימודים ודמי קיום במכינות קדם-אקדמיות, ע"פ קריטריונים סוציו-אקונומיים, ומימון 80% משכר הלימוד במסלול קדם הנדסאים והנדסאים שנה א' או ב'.

הטבות נוספות:

- ◀ **מענק עבודה נדרשת** - (כ - 7380 ש"ח), מוענק למי שסיים 24 חודשים שירות, ועבד במשך 6 חודשים לאחר מכן בתחומי העבודה המוכרים לשם קבלת המענק;
- ◀ **דמי אבטלה** - מתנדב שסיים 24 חודשי שירות, זכאי לדמי אבטלה בשנה הראשונה לאחר תום שירותו, למשך 70 יום.
- ◀ **זכאות לפי חוק אבטחת הכנסה;**
- ◀ **זכאות להשתתף בקורסים להכשרה מקצועית של משרד התמ"ת;**
- ◀ **זכאות לנקודות במס הכנסה** - מי ששירת 12 חודשים זכאי לנקודת זכות אחת במס הכנסה, ומי ששירת 24 חודשים זכאי ל- 2 נקודות. (נקודת זיכוי - פירושה הפחתה מסכום המס שהעובד חייב בו).
- ◀ **הלוואה מוגדלת לרכישת דירה.**